

Almanac de Interlingua

Numero 37 – Decembre 2012

Editor: Cláudio Rinaldi (almanacdeinterlingua@yahoo.com.br)

Canto del exilio

Erick Fishuk nos da su version in Interlingua del illustre poema romantic brasilian.

Le palmiero (*palmeira*) e le turdo (*sabiá*), symbolos del exuberante natura brasilian.

Mi pais habe palmieros,
Ubi canta un Sabia;
Ci le aves nunquam trilla
Equalmente como la.

Nostre celo: plus de stellas,
Nostre valles: plus de flores,
Nostre boscos: plus de vita,
Nostre vita: plus de amores.

In soniar sol in le nocte
Io gaude me plus la;
Mi pais habe palmieros,
Ubi canta un Sabia;

Mi pais ha meravilias
Que le terra ci non da;
In soniar sol – in le nocte –
Io gaude me plus la;
Mi pais habe palmieros,
Ubi canta un Sabia.

Ante que veni mi morte,
Io vole vader la;
E fruer le meravilias
Que le terra ci non da;
E vider ille palmieros,
Ubi canta un Sabia.

Nostalgia e nationalismo es temas recurrente inter le scriptores romantic. Composite in Portugal in 1843, *Canção do exílio* aperì le libro *Contos literários*, per le brasiliano Gonçalves Dias (1823-1864), qui se habeva transferite a Coimbra cinque annos antea a fin de studiar directo. Le poema ha servite de inspiration a innumere altere obras, inter le quales le Hymno National Brasilian, que utiliza duo versos sue. Illo es, certamente, un del plus ben cognite poemas brasilian.

Anglese 4.0

Le noctes de mercurdi, centos de alumnos del Universitate Popular de China se reuni sur un placia del districto Haidian, in Beijing. La illes parla sur baseball, pelliculas e celebritates statounitese in lor anglese debile ma enthusiasmate. China offere exemplos dramatic del fame global per apprender anglese.

Plus presente e universal que jammais, le anglese se utiliza hodie, in alcun maniera, per 4 milliardos de personas. Totevia, multes desira transformar lo in un version simplicata, sufficiente pro le exigentias de un economia global. Iste nove utensile ha un numero limitate de parolas e expressiones, e su presentia se evidentiava primo in 2005, quando le jornal danese *Jyllands-Posten* publicava figuras satiric del propheta Muhammad, originante disturbios que occideva 139 personas in Afghanistan, Nigeria, Libya e Pakistan. Plus inusual esseva un protesto devante le ambassada danese in London, in que manifestantes musulman vociferava in anglese.

Le tendentia verso le globalisation del anglese non se da per episodios insulate. In un articulo del *Herald Tribune* in 2007, le francese Jean-Paul Nerrière se refere al anglese como “le dialecto del tertie millennio”. In le 1990s, le compania IBM le inviava a travaliar in Japon, ubi ille discoperiva que japoneses, coreanos e chinesis se communicava con successo in un nove typo de anglese, alontanate del standards britannic e statounitese. In iste lingua, on dice *le filio de mi fratre* per ‘nepote’ e *parola de honor* per ‘juramento’. In un momento de inspiration, Nerrière lo baptisava *Globish*.

Le termino se acceptava rapido. Le jornalista Ben Macintyre, del *London Times*, describe un conversation inter un espaniol del Fortias de Pace del Naciones Unite e un soldato indian, que ille audiva quando attendeva per un volo in le aeroporto de Nove Delhi: “Le indiano non parlava espaniol, ni le espaniol punjabi. Non obstante, illes se comprendeva con facilitate. Le lingua que illes usava es un forma multo simplicata de anglese, sin grammatica ni structura, ma perfectemente comprensibile, pro illes e pro me. Solo ora io percipe que illes parlava in Globish.” Jean-Paul Nerrière estima que un version basic de iste instrumento linguistic non demanda plus que 1500 parolas.

Le anglese ganiava projection mundial al epocha del regina Victoria, le prime monarcha britannic a diriger se a su subjectos per le nove technologies permittente registrar e divulgar discursos oral. A partir de iste momento se creava un ligamine inter imperialismo e idioma, e le anglese se converteva in motor de developpamento. Con le guerras mundial, le influentia passava al Statos Unite. Durante tote le Guerra Frigide, le cultura angloamerican deveniva parte del conscientia global per medio de films, jornales e revistas. Con le climax economic del annos 1990, le anglese se stabliva como un lingua del libertate in que on poteva a un sol tempore odiar le imperialismo “yankee” e idolatrar le “popstars”.

In le nove millennio, le lingua gania un impeto de independentia desde su radices e se expande verso le mundo in developpamento. In 2003, Chile e Mongolia declara lor intention de adoptar le anglese como secunde idioma. In 2006, illo deveni obligatori in le scholas primari de Mexico. In 2009, Rwanda lo aproba como lingua official. Cinquanta milliones de chinesis es inscripte in un programma conducte per Li Yang, un professor qui reuni gruppos de 10 mille personas in stadios de football a fin de “conquirer le anglese pro fortificar China.”

Le Consilio Britannic estima que un tertio del population mundial studiara anglese verso 2030. Le lingua, totevia, ja non depende ni de Grande Britannia ni de Statos Unite. Illo es ora supportate per tote un mundo que lo ha adoptate como secunde

idioma, dunque su evolution se libera e se accelera. Durante le ultime electiones irani, per exemplo, le opposition utilisava le Globish pro transmitter su planctos per Internet.

Le philologos sole divider le historia del anglese in tres periodos ben distincte. Le parlantes del Modern English comprende a pena le Middle English e nullemente le Old English. Le stagio postmoderne, qui sape, se ha justo initiate.

Adaptate de *Surge un nuevo idioma: el globish*, publicate in le diario barcelonese *La Vanguardia* e in le sito www.elcastellano.com.

Le pressa mundial in un cruciata

Le crise face reducer se le publicitate in medios scripte a un ritmo insupportabile.

Le pressa scripte nasceva per mano del illustrate Europa a fin de poner fin al tyrannias absolute e aperir cammino verso le democratias moderne. Desde tunc le jornales ha assecurate que citanos pote expressar lor opinionones. Sin pressa, il non existe pressa libere; sin iste, le modello europeee de conviventia politic deveni inviabile. Per illo, le crise per que passa le medios traditional transcende le aspecto economic: il non se tracta solo del superviventia de un sector industrial, ma del valores super le quales se ha constructe le societate.

“Un industria de jornales san es benefic pro le democratia e le citanos, ma isto demanda que le libertate de pressa se garanti per mesuras legal e economic”, defende Valdo Lehari, presidente del Association Europeee de Editores de Jornales. Le sector reclama un adaptation del regulas a su necessitates e considera disloyal le concurrentia de Internet, que publica gratis in le rete contentos jornalistic pertinente al medios impresse. “Le respecto al copyright e le recompensa per le investimento in le creation de contento es componentes essential del modello negotial del pressa”, sustene le editores europeee.

Al diffusion de information in Internet se ha unite le crise economic, que faceva cader inter 20 e 50 per cento le publicitate in medios impresse del Union Europeee. In contra, le participation publicitari in medios digital cresceva de 3,4 per cento in 2003 a 17,7 per cento in 2012.

Le octo paises que dispendeva le plus con publicitate online in 2012

Pais	US\$ milliardos
Statos Unite	39,5
Japon	8,1
Regno Unite	7,9
Germania	6,6
China	6,2
Francia	3,2
Canada	2,5
Italia	1,8

In le Union Europee se publica circa 1200 titulos. Secundo le Universitate de Málaga, circa 200 distribue al minus 100 mille exemplares diari. Iste gruppo es responsabile per 73 per cento del diffusion de information impresse in le continente, e le majoritate es diarios de dimension median – solo sex vende plus que un million de copias.

Le diarios es in plen processo revisional de lor strategias a causa del difficultate de conservar lor audientia e attraher nove lectores inter le publico interessate in nove formatos. “Le editores apprende que le problemas e solutiones non es equal pro totes”, supporta le Association Mundial de Editores, animante le jornales a “designar planos de futuro que se ajusta exclusivemente al desiros e necessitates de lor lectores.” Le publicitate interactive, le abonamentos combinate in linea e in papiro, su integration con supportos de audio e video, le taxation selective per contento e le adaptation al navigation in Internet per medio de telephonos mobile es ideas que ja es in curso.

Adaptate del articulo *La prensa mundial en la encrucijada – La recesión e Internet amenazan a miles de periódicos europeos*, scripte per Juan Oliver e publicate le 3 januario 2010 in le jornal diari gallecian *La Voz de Galicia*. Le datos presentate in le tabula in alto proveni del blog *Go-Gulf Web Technologies*.

Portugal va privatisar le aqua

Durante le prime semestre de 2013 debe occurrer le privatisation del interpresa stal *Águas de Portugal*, responsabile per le distribution de aqua in le pais. Le governmento del prime-ministro Passos Coelho assecura que il habera nulle alteration sur le impostos o le costo del aqua pro le portugeses, ma altere sectores non crede que le pais facera un bon negotio. Le ex-presidente Mário Soares appella al sentimento patriotic, post que companias estranier passara a dominar sectores vital como le aqua e le aviation – tamben le traditional compania aeree TAP va esser vendite in breve. Le Confederation General del Travaliatores Portugese allerta que privatisar le aqua implicara un degradation del servicios offerte al population, ultra representar un exploitation sur le mal situation per que passa alcun paises europeee. Paulo Pinheiro, representante del sector ambiental, dice que le planification inefficace in infrastructura ha causate le currente deficit tarifari de 400 millones de euros, ma que le privatisation non va solutionar iste problema: le stato deberea contractar gestores private a fin de corrigir le strategias administrative de *Águas de Portugal*, ma sin abdicar le controlo de su capital.

Concluse in 1749, le Aqueduto das Águas Livres es hodie un carta postal de Lisboa. Illo ha 109 arcos e 19 kilometros de longor. Lo faceva construir le rege *dom João V* a fin de solutionar un ancian problema del urbe: le mancamento de aqua. Al epocha eveniva un grande discussion sur qui pagarea per iste obra monumental. Al fin, le rege altiava le impostos sur le carne, le vino e le oleo de oliva pro coperir le costos del construction.

Le presidente del mundo

On dice que le presidentia de Statos Unite es un position de tal potentia que tote le mundo deberea votar pro le election de su occupante. Le ultime 6 novembre, Barack Obama vinceva per differentia parve a su oppositor Mitt Romney e assecurava su permanentia in officio per le veniente quatro annos. Si electores de altere pais poteva haber participate, le victoria haberea venite ben plus facilmente. Un recerca per MSN con 570 mille participantes in 36 pais indicava que 81% del personas supportava Obama.

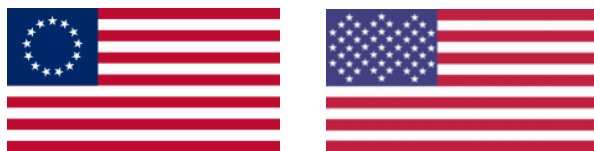
Le sol pais recercate in que Romney vincerea es China, ubi 52% votarea per ille. Obama vincerea tranquillemente in duo regiones ubi le sentimento antiamerican es forte: tanto in le Medie Oriente como in America Latin, ille obtenerea 79% del votos.

On non parla anglese

Un vice plus le citatanos de Puerto Rico opinava sur lor desiro de pertiner o non al Statos Unite. Le nova es que, iste vice, on habeva un resultato distincte: 5% del votantes vole le independentia total, 33% vole le manutention del currente situation de stato libere associate e 61% vole le conversion del insula caribe al condition de 51^e stato del federation nordamerican.

Espania cedeva le insula al Statos Unite in 1898, al fin del Guerra Hispanoamerican. In 1917, le puertoricanos deveniva citatanos statounitese, ben que illes ha jammais habite le derecho de votar pro presidente. Desde le 1950s illes elige lor governor, ha un constitution proprie e pote consultar le population sur le status del insula intra le federation. Diverse plebiscitos se ha organisate desde tunc, sempre con le majoritate supportante le manutention del *estado libre asociado*, como define le lege in espaniol, ben que le version in anglese dice que illo es un *commonwealth*.

Le confirmation del decision popular depende ancora de que le senato statounitese lo approba. Si illo evenira, Puerto Rico essera le prime stato in que le hispanoparlantes forma le majoritate del population: 95% del puertoricanos parla espaniol in casa, e 85% de illes reporta que lor dominio del anglese es basse.

Le prime versiones del bandiera statounite contineva tredec stellas, symbolisante le colonias que deveniva independente de Grande Britannia in 1776. In le modello Betsy Ross (al sinistra), le stellas se ordinava in circulo. A mesura que nove territorios se conquireva, nove stellas se addeva. Le ultime modification eveniva le 4 julio 1960, quando Hawaii ganiava representation. Ora on concipe nove modellos con 51 stellas, un del quales appare in alto, al dextra.

Sin pagamento, sin sacramento

Con le autorisation del Vaticano, le Ecclesia Catholic de Germania decretava que le personas qui non paga le imposto ecclesiastic non va plus reciper le sacramentos, salvo le extreme unction. Le archiepiscopo Robert Zollitsch declarava que il es un grave offensa non pagar le imposto, dunque le non-pagatores essera impedito de maritar se e baptisar se, e non potera ni mesmo esser patronos in iste ceremonias. Non potera anque travaliar in choras, scholas, hospitales e institutiones de caritate del Ecclesia, ni reciper funerales catholic. In pratica, le consequentias es equivalente al excommunication, le plus alte punition a que un catholic es subjecte actualmente.

Le catholicos es 30 per cento del population german, o sia 24 millones de personas. Le Ecclesia soleva perder 120 mille adeptos annualmente, ma iste cifra saltava a 180 mille desde 2010, in coincidentia con le notitias de pedophilia per clericos. In Germania, un taxa voluntari de 8 a 9 per cento del valor debite de imposto sur le renta supporta le religiones catholic, protestante e judee. Le taxation se institueva in le 19^e centennio a fin de compensar le nationalisation del proprietates religiose. In 2011, iste taxa rendeva 6,5 milliardos de euros al Ecclesia Catholic.

Ferramento o utensile?

In un recente conversation, Gonçalo Neves appellava mi attention al parola *ferramento*. Secundo le *Interlingua-English Dictionary*, illo designa exclusivamente un ‘iron work’, o sia un obra in ferro. Nonobstante, io memora haber usate iste parola in al minus duo occasiones sur le paginas del Almanac. In le quinte edition (februario 2010), on presentava le sito electronic forvo.com como un “ferramento pro apprender Interlingua e altere linguas”. In le decime (augusto 2010), on annunciava le blog del Almanac como un “ferramento independente de supporto”. In ambe situationes, *ferramento* esseva usate con le senso de *instrumento*, lo que es dunque incorrecte secundo le IED, que offere *utensile* como traduction al anglese ‘tool’.

Le *Dicionário Português-Interlíngua* per Euclides Bordignon da *ferramento* como forma adequate. In le linguas de controlo, on trova espaniol *herramienta*, portugese *ferramenta*, italiano *utensile* e francese *outil*. Le portugese *utensílio*, le espaniol *utensilio* e le anglese *utensile* ha senso assatis simile, reinfortiante le option per *utensile* in Interlingua.

Le parola latin *ferramentum* ha como senso original un ‘instrumento de ferro’, justo como defini le IED, ma ja in latino iste senso se haveva expande a ‘instrumento secante’, dunque le parola se usava pro referer cosas como un falce, un hacha o un rasoio de barba. Per metonymia, le senso hodie in portugese e espaniol es de qualcunque instrumento de travalio. Le latino *utensilia* proveni del verbo *uti* (usar) e se refere a tote sorta de ‘cosas utile’, como mobiles, instrumentos e provisiones.

Le metonymia e le metaphora es figuras semantic recurrente in le evolution del linguas. Per metonymia, le senso original de un parola se expande per contiguitate physic: le parola primitive latin *ferrum* passa a designar anque le instrumentos fabricate con iste metallo, o con qualcunque altere metallo – medicos e dentistas a vices se refere a lor instrumentos como ferros. Per metaphora, le senso original se transfere a un altere situation contextual: *ferrum* indica que un cosa o persona es frigide e dur: un persona insensibile ha un corde de ferro. Ja in le latino classic *ferrum* haveva iste tres sensos: metallo, instrumento metallic e sentimento de crueltate. Con le passage al latino vulgar e al linguas romanic, le sensos figurative se ha conservate, e noves ha surgite.

Un nove gruppo sur Interlingua in Facebook

Le 28 octobre esseva inaugurate in Facebook un nove puncto de incontro pro interlinguistas e interessatos de tote le partes del mundo. Create per Kjell Rehnström, un svedese de 74 annos qui travaliava como inseniante e traductor e faceva cognoscentia con Interlingua in le 1970s, le gruppo de conversation *Interlingua (IALA)* attraheva 114 participantes usque al fin de novembre. Ecce un spatium in que on pote practicar activemente le lingua, solver dubitas e excambiar punctos de vista con altere personas. Felicitationes a Kjell per su iniciativa, con le desiros de longe existentia al nove gruppo.